A felszereléshez tartozik még egy korbács is.

Aránylag rövid kengyellel, felhúzott sarokkal lovagolnak a mongolok. Jármódjuk általában élénk lépés, vágtánál fölállnak a nyeregben. Hihetetlen távolságokat képesek megtenni, viszonylag rövid idő alatt.

*

Pásztorok közt a jurtában. Fantáziámat módfelett izgatta a jurtában lakók élete. Vidéki kirándulásaink alkalmával mindenféle protokolláris előkészítés nélkül, ötletszerűen mentünk be a jurtákba. Tolmácsom, aki két évig élt Magyarországon, és kitűnően beszél magyarul, ajánlotta, ejtsük útba szülei jurtáját is, akik kb. 450 km-nyire laktak a fővárostól. Így legalább ő is meglátogatja őket, úgyis elég ritkán jut el haza. Sötét volt már, mikor a jurtához értünk. Bementünk. A családi üdvözlés után engem is szívélyesen köszöntöttek, majd a jurta főhelyére ültettek. Hamarosan előkerült az innivaló: kumisz, tejpálinka, tejestea és a forró tej. Sok gyertyát gyújtottak. Barátom édesanyja zsíros kását főzött gyorsan a jurtakályhán. Igazán jólesett. A szülők pásztorok, az egyik fiú (tolmácsom) építésztechnikus, a másik fiú az ulánbátori opera zenekarában üstdobos. Érdekes, sohasem traktálták agyon az idegent. A mértéket mindig tudták. Összehajtott selyemkendőn nyújtották át az ivóedényt. Ezzel együtt kellett átvennem, két tenyérbe fogva az edény teljes tartalmát kiinnom. Utas számára részükről ez jelenti a legnagyobb jókívánságot. A kendő, melyet el kell fogadni és eltenni, megóvja hordozóját minden bajtól és veszélytől. Több helyen kaptam ilyet, sajnos a mongol vámnál elvették. Törvény van rá: semmiféle néprajzi tárgyat, használati eszközt, vallási kelléket (szobrot stb.) Mongóliából nem szabad kivinni. (Ha nálunk is végre lehetne ezt hajtani!)

Emelkedik a hangulat. Jönnek a szomszéd jurtabeliek. Megkértem őket, énekelnének-e valamit? Egymás mellé álltak négyen, és rázendítettek a „Milyen gazdag vagy Mongólia" kezdetű dalra. Ebben a környezetben hátborzongatóan hatott ez a furcsa, európai fül számára szokatlan dallam. Számomra ezután Mongólia: kék ég, szép, kedves emberek, sok ló, birkák, kecskék és más állatok özöne, lankás hegyek, fehér jurták.

Írta és rajzolta:

SZALAY FERENC

KIÁLLÍTÁS A DOLGOZÓ EMBERRŐL

Dolgozó emberek között — már maga a cím is felvet a képzőművészetek iránt érdeklődőben némi gyanakvást — köszönhető ez a másfél évtizeddel ezelőtti művelődéspolitikának —, hogy ez a tárlat igencsak a *tematikus*, tehát a többé-kevésbé *sematikus* művek konglomerátuma lehet. Sietve leírjuk: fölösleges aggodalom ez, azoknak az éveknek sablonos képzőművészetét, melyeket például *D. Fehér Zsuzsa* galériabeli Új Magyar Festészet című tárlatából „kifelejtett", nyomaiban sem lehet felfedezni.

A zsüri nézőszöge horizontális volt: minden olyan (beküldött) színvonalas alkotás teret kapott (az *Ernst Múzeum* lehetőségeit persze figyelembe véve!), amelyik emberközpontú és közérthető. Szó sincs olyan szűkítésről, hogy csak a kétkezi munkát éppen végző embert örökítse meg a művész; nem, az alkotó, ténykedő ember *minden* megnyilvánulása (pardon: szinte kivétel a szerelem és a családi kör!) jogot kapott a belépésre. S ez a jó. Átvitt formában tükröződik ebben az a demokratikus közszellem, mely a hatvanas évtized magyar társadalmi életét jellemzi.

Majdminden kritika szóvá tette eddig: a „nagy nevek" távol maradtak a kiállításról. Köztudott, hogy éppen ez idő tájt folyt a nemzeti nagy kiállítás anyagának összegyűjtése is, érthető: sokan oda vitték alkotásaikat. Ez objektív körülmény közbejátszását a rendezőknek máskor *jobban* figyelembe kell venniük. Ám mégse panaszkodhat senki az alkotók érdektelensége, részvétlensége miatt. Igenis szép számmal szerepelt az ún. *derékhad*, szembeötlően sok a fiatal, és írjuk ide örömmel: gazdag a vidéken élő művészek táborra is. A recenzens ebben két fontos tünetet lát kifejeződni: a *fiatalok* a való világ és társadalom kifejezését érzik a művész alaphivatásának a minden áron újszerű forma kispekulálása helyett. Másrészt a művészet elvonatkozását és a művészek (mégha zsíros kenyéren való) elefántcsont-toronyba zárkózását lehetetlenné tevő *vidéki* élet megtartja a művészeket primér hivatásukban, s gyakran nagyobb teljesítményre is sarkallja.

Azt senki nem kérheti számon: miért nincsenek itt olyan művek, melyeket

kapuzáráskor nyomban át lehetne vinni a Galériába. A kiállításon részt vétel *önkéntes* volt; másrészt megrendezésével azt kívánta dokumentálni a magyar szakszervezeti mozgalom, hogy a mai képzőművészek művészetük elidegeníthetetlen részének tekintik az alkotó ember megörökítését, s ezt *minél több* művész minél több, mielőbb népszerűvé váló, tömegeket *vonzó* alkotásának kiállításával kívánta biztosítani. Az Ernst termeiben természetesen emlékezetes alkotásokat láthatunk elfogadható vagy éppen (a téma miatt) ideillő munkák között. A kiállítás képzőművészetünk reális, józan helyzetképét nyújtja. Akad még naturalista emlék is — mindhárom műfajban, találhatunk azonban a modernizmus egészséges eredményeit szerencsésen galvanizáló alkotásokat is. Egyet azért sajnál a szemleíró: az üzemek világa, a gépek mind nagyobb tömegű alkalmazása ismeretes mily lázba hozó hatással volt az *izmusok* (pl. konstruktivizmus) kialakulására, s ennek nyomát alig lelni e kiállításon. Vajon a közérthetőség rovására ment volna a lehetséges ilyen művek falrasegítése? Éppen ezért kicsit féloldalas a kiállítás: viszszafogott, szolíd, a jóértelemben vett képcsarnoki színvonalat juttatja a szemlélő eszébe.

Leginkább a *festmények* értetik meg a nézővel: a romantikus nagyotmondás, a forradalmi nekifeszülés egysíkú hajrája helyett mennyivel inkább a munkálkodó ember világának, munkahelyének, erőfeszítésének a megértésére, belső erőinek kifejezésére vállalkoztak a mai alkotók. *Csernó Judit* Fúrógépek szerelése című kompozíciója harmonikus egységbe fogja egyetlen hatalmas műhely sokrétű világát, egyben szerencsés módon érzékelteti a látható mögött feszülő emberi és természeti energiák roppant nagyságát. *Hézső Ferenc* Mérleges asszony-a, *Somogyi Soma László* Fiatal tervező-je, vagy *Tamás Ervin* Varrólány-a a ténykedésében pillanatra megálló ember felelősségérzetét, erejét az együttérző művész átélésével, sajátos kifejező formálással, lényegre törő egyszerűséggel fejezik ki. *Somogyi János* Pincesor-a, az idei Tornyai-plakettes *Vecsési Sándor* Őszi délután-ja, vagy a szolnoki *Berényi Ferenc* Udvaron-ja, de a kompozíciós kerekdedségével szembeötlő *Xantus Gyula* Favágók-ja a *táj és ember* relációjának cseppet sem bukolikus kifejezői, s e képekben kifejeződik az a sok nehézség és küzdelem is, mellyel a dolgozóknak *ma is* végezniük kell munkájukat. A *grafika* természeténél fogva könnyebben mozgó, frissebb állásfoglalású. Csak helyeselni lehet, hogy a harcoló ember problematikája is teret kapott *Zala Tibor* vagy *Raszler Károly* grafikáival; szerencsésnek merjük mondani, hogy *Gácsi Mihály* szatirikus metszeteinek (Zenészek, Magyarok bejövetele) kiállításával a látás és bírálat kötetlen voltát dokumentálták a zsürorok. Kár, hogy *Stettner* Béla ismertes karcaiból nem láthattunk néhányat, amelyeken a *tényked*ő emberek, munkások állnak a központban; jó lett volna a művész világának teljesebb megértése miatt is. A *szobrok* sorában a látogatók örömmel köszönthették *Kiss István* kicsiny voltában is monumentális alkotását, a Munka címűt, vagy *Kamotsay István* vásárhelyi kútjának ólomvázlatát. *Mikus* Sándor Derkovits-feje, *Kovács Ferenc* Nyírségi paraszt című portréja, *Szabó Iván* Csokorkötőnők-je, vagy *Tóth Sándor* Rozi-ja jelesen példázzák a magyar szobrászat *hagyományos* fővonulatának eleven továbbélését.

Az egy évtizede rendszeres időközökben megrendezett kiállítást a szakszervezeti mozgalom azzal a **bevallott szándékkal** s egyre több művész közreműködésével rendezi meg, hogy — írjuk le — új meg új *mecénásokat* szerezzen a mai magyar képzőművészeknek. Mert nem elegendő, hogy szocialista államunk megrendeléseivel, vásárlásaival, a tanácsok saját vételeikkel az első mecénás szerepére vállalkoznak; az sem elégséges, hogy a szakszervezetek erejükhöz mérten vásárolják az alkotásokat, az kellene (ezt máshelyütt is érintettük már), hogy a trösztök, vállalatok, tehetős állami gazdaságok, módos téeszek szerződést kössenek alkotókkal, akár állományba is vegyék őket. (Külön tanulmányt lehetne írni a mai képzőművészek tehetséges derékhadának kereseti lehetőségeiről, életszínvonaláról — hiteles adatok alapján.) Nemcsak a művészek feladatokhoz, jobb körülményekhez juttatása miatt kell erről mindenütt szót ejteni, hanem *az alkotások bölcs, okos sugallása,* olykor talpra állítása érdekében, a szocialista művészetek egészséges továbbfejlődése érdekében is. No meg arról is kell szólni: kedvet kaphatnak-e tárlatokon a válogatásra azok a dolgozók is, kik korszerű lakásukban az új művészek új alkotásaiban akarnak gyönyörködni. Ám lehet, hogy azok, is, akik korszerű lakásukban laknak, könnyen érdeklődnének azok után a „fránya" modern *izmusisták* iránt is, akik azért még a maguk módján szintén a dolgozók világáról alkotnak. Olyan gondolat ez, melyről a két év múlva rendezőknek nem szabadna megfeledkezniük.

VARGA IMRE